

ГОД. XVI.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 2.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Излази за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

МАЦА ПЕРИСОВА.

(30 година глумачког живота.)

„Потомство не плете глумцу венаца“ — Ниједна грана уметности није тако неблагодарна као глумачка. Живописци овековечују се својом кичицом, вајари својим длетом, песници својим пером, ал' што глумац створи, у трен ока већ спада прошлости. Само савременици уживају божји дар глумчев, па ако и упишу глумчево име златним словима у хронику, потомци познају глумца само по имену, ал' нису кадри оценили сам рад уметников, јер глумац већ не може да их предобије милозвучком свога грла, красотом своје појаве. дивотом свога представљања. А колико пута мора глумац већ за живота осетити промену у наклоности публике! Јер мало има глумца, који су тако сретни, да их до старости прате симпатије опћинства, и то бива само онде, где се стичу сви услови и фактори у том, да глумац може безбрижно живети и посветити све своје силе само божанској уметности. Најсјајнији је пример у том бечки „Burgtheater“ са својим славним ветеранима. Лако је њима, лако Сари Бернардовој, Росију, Салвинију и сличним великанима, који имају сталан циклус својих улога, па су за те улоге имали вазда доста времена да их проуче и дотерају до савршенства.

Није то код нас тако, па и не може бити.

У нас глумац, уз размерно малу плату, која једва дотиче за подмирење свакодневних потреба, мора да учи од данас на сутра целога свога века нове те нове улоге. Особље се мења. нове силе придо-

лазе, за коју годину метне се који стари комад на репертоар, али улоге се промене, па исти глумац мора у истом комаду преузети другу улогу. А тек јадне глумице! Није доста вековите хајке за новитетима, ваља се побринути и за одело. Женске су силе у нас лошије плаћене од мушких, па морају набављати себи цело конверзационо и историско одело о свом трошку. Мода и публика неумољиви су, тражећи својих жртава — а од куда? И тако се јадна глумица измучи, дању на пробама, а по ноћи учи улогу, кроји, шије хаљине, да за 8 дана може прећи новитет преко дасака

Тако измучен, нервозан, јадан створ, пун бриге, борећи се кадшто с нуждом и невољом, излази на позорницу, па да вам пружи потпуну уметничку целину! Да тешке невоље!

Такав нервозни рад низом година мора да убија физично и морално, и многа глумица клоне под тешким и претешким теретом, јер се ту хоће рекли бисмо надприродне снаге и карактера, да уметника не остави добра воља, да не клоне, да не малакше снагом!

Трновита је то стаза, и тешко оном, који посрне, јер ће се ретко када наћи снажна рука, да га подржи, напротив увек има више њих, који ће га потиснути у пропаст!

Наше, хрватско, позориште још је младо, и не треба нам се виннути у давну прошлост, да нађемо почетак његовом препорођају. Има тому нешто преко 30 година,

што се нашао божанском искром надарен човек којем је у део пао не баш захва-
лан задатак, да управља удесом новоро-
ђенчета. Беше то први драматург народ-
ног позоришта др. Димитрије Деметер.

Бистрим оком и умним познавањем
умео је он прикупити четицу, којом је
започео уметнички рад у корист хрватске
Талије. Јосиф Фрајденрајх, уметник у пот-
пуном смислу речи, стајаше му својим
практичним искуством као редитељ и учи-
тељ почетника верно уз колено. Под вештом
управом тих умника млади је завод ства-
рао готово чудеса. Деметер открио је у
млађане лене и стасите Приморке, Маце
Перисове, велики таленат, он и славни
Фрајденрајх беху јој први учитељи.

*

Марија Перисова родила се на Хрељину
код Бакра. Отац јој, порезник, умре, док
Марија још беше дететом, те остави удо-
вицу са шесторо нејаке деце.

Преселише се на Реку и ту наста жи-
вот пун беде и невоље. Сирота мала Маца
морала је шити те шити, а није јој се
никако хтело! Чим би се дочепала какве
књиге, особито о позоришту, задубила би
се у њу, и сњивала увек о величини по-
зоришне принцезе.

Живи дух и ватрени темпераменат Ма-
цин не могаше дуго сносити окове бедна
скромна положаја: она побеже од куће
да задовољи недољивој својој тежњи за
уметношћу. Али је спротица доживела
многа жалосна искуства, многа разочара-
ња, док јој је сишло зрачак наде у бољу
будућност.

Иза многих узалудних покушаја код
талијанских друштава, дође напослету у
Загреб, где нађе одвисан положај код неке
рођакиње своје. У то доба баш десило се
у Загребу мађарско оперно друштво под
директором Реслером. Маца одлучи да
овде покуша своју срећу. Красна девојка
свидела се Реслеру, али што ће с њом,
кад не зна мађарски. „Знаете ли певати?“
запита је. — „Понешто“. — Дозове капел-

ника и овај после пробе изјави, да је
прима као ученицу. Ко сретнији од Маце!
Реслерову друштву, које је у Загребу
било веома добро примљено, буде од ин-
телигенције приређен опроштајни банкет.
Овде се десеше г. Никола пл. Мелинчевић
(председник позоришног ообора), Иван пл.
Кукуљевић, Клобучарић, Бабукић и Деме-
тер. Течајем вечери чланови друштва пе-
ваху и декламоваху. Бедна Маца седла
је у закутку као изгубљена овца. Али се
један од господe сети те запита: А ви,
красно дете, не ћете ли нам и ви нешто до-
принети забави?

Маца се охрабри, те у приморском
дијалекту исприча једну епизоду из свога
живота. — „Када сам свршила“ — прича
Перисова у својој аутобиографији — „У-
дареше сви у плесак, те се орило: Жи-
вила, живила! То беше мој први аплаус,
и тај час је одлучио моју будућност“.

„То би била аквизиција за наше наро-
дно позориште“, — рече један од присутне
госпoде.

Понудише је одмах, да не пође са
Реслером, него да се посвети хрватском
позоришту.

„Хрватски — зар ће се заста хрват-
ски глумити?“ — запита Маца. — „Ах,
хвала Богу, онда ми се више не треба
борити, та бар свој матерински језик до-
бро знадем“

Позоришни одбор дао је онда загре-
бачко позориште у најам на више година
талијанском импресарију Улису Брамбилу,
који се обвезао, уз оперу и немачку дра-
му, давати на недељу по једну или две
хрватске представе.

Брамбила ангажова Мацу са 25 фор.
месечно. Сада је напослетку била испу-
њена њена давна жеља.

Дана 29 новембра 1860. била је прва
хрватска представа: Фрајденрајхова „Цр-
на краљица“, у којој је Маца Перисова
први пут ступила у улози Милке.

Одушевљено ошћинство охрабрило је
младу новакињу бурним плеском.

(Свршиће се).

ЛИСТИЊИ.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Дружина српског народног позоришта) довршила је 3. фебруара о. г. свој низ представа у Белој Цркви и одатле је отпутовала у Ковин, где ће се бавити месец дана. Дружина је хтела ићи из Беле Цркве у Панчево, али је морала одложити свој одлазак тамо, док се не поправи дворана „код трубача“, где се обично дају представе. Због трошности те дворане магистрат је забранио да се у њој представља све докле док се не изведу нужне поправке.

(Извештај месног одбора за „српско нар. позориште“ за време бављења позоришне дружине у В. Кикинди од 10. јула до 10. септембра 1890. г, одрачувавши допуст дружине од 15 дана.)

Примак :

Од I-ве претплате на 12 представа . . .	773—
„ 1 пред. у претпл. „Златан паук“ . . .	24-18
„ 2 „ у „ Риђокоса“ . . .	30 20
„ 3 „ ван „ Вукашина“ . . .	85 16
„ 4 „ у „ Еј људи што се не жените“ . . .	29 85
„ 5 „ ван „ Смрт краља Дечанског . . .	52-47
„ 6 „ у „ Протекција“ . . .	36-60
„ 7 „ ван „ Циганин“ . . .	70-55
„ 8 „ у „ Госп. од Ковница“ . . .	21-40
„ 9 „ у „ Курјак и јагње“ . . .	46-40
„ 10 „ у „ Разбојници“ . . .	39-20
„ 11 „ ван „ Зидане Раванице“ . . .	100—
„ 12 „ ван „ Милош Обилић“ . . .	83-05
„ 13 „ у „ Мехурићи“ . . .	25—
„ 14 „ у „ Максим Црнојевић“ . . .	85-80
„ 15 „ у „ Лионски улак“ . . .	42-10
„ 16 „ ван „ Сеоска дола“ . . .	161-91
„ 17 „ у „ Честитам, „Француско-пруски рат“ и „Из захвалности“ . . .	33-40
„ 18 „ у „ Распикућа“ . . .	63 65
Од II-ге претплате на 6 представа . . .	330 60
„ 19 пред. у претпл. „Лаворика и просјачки штап“ . . .	19—
„ 20 „ ван „ Пут око земље“ . . .	123 05
„ 21 „ у „ Сабља Кр Марка“ и „Др Робин“ . . .	28 50
„ 22 „ у „ Задушни Филип“ . . .	28 58
„ 23 „ у „ Нови племић“ . . .	31 60
„ 24 „ ван „ Војнички бегунад“ . . .	118-70
„ 25 „ у „ Краљ Лир“ . . .	37-70
„ 26 „ у „ Чаша воде“ . . .	18-20
„ 27 „ за децу „Зидане Раванице“ и „Милош у Латинима“ . . .	39-37
„ 28 „ ван претпл. „Јаквинта“ . . .	71 70

„ 29 Од забаве заједнички са овд. певачким друштвом „Гусле“ 6. (18.) августа приређене . . .	34 63
Добровољни прилози : од г. г. Милана Шифмана из Б. Комлоша, и Паје плем. Еремића одавде по 5 фор.	10—
Свега фор.	2701-63

Издашак :

1. На плате члановима позор. дружине	2033-50
2. Арена за 27 представа	108—
3. Музика за 28 представа	134—
4. Разне ситнице	36-52
5. Гардеробару и гардеробарки	22 40
6. Осветљење	59-79
7. Паушал	10—
8. Фризери	16-80
9. Билетерима	16—
10. Објаве и разне тискарије	88-80
11. Реквизите	18-12
12. Кирија за управ. писарницу, и собу у којој су поз. ствари смештене	18—
13. За марке на објавама, које су по околини разаслате	4 66
14. За подвоз „Хармонијум-а“	4-86
15. Дневнице члановима од Мокрина до Кикинде	50—
16. Подвоз за позор. чланове и њихове ствари из Мокрина до Кикинде	30-25
17. На плате члановима, више издате него што им припада за време бављења у Кикинди	61-50
Свега фор.	2713-20

Примак . . . 2701 ф. 63 н.

Издатак . . . 2713 ф. 20 н.

Дефицит . . . 11 ф. 57 н.

Кад се овај дефицит одбије од своте на плате члановима више подигнуте (види овог извештаја бр. 17)

дакле од . . . 61 ф. 50 н.

11 ф. 57 н. онда остаје

Сувишак од . . . 49 ф. 93 н.

Ника Николић, с. р.,
благајник месног одбора за
срп. нар. позориште.

Овај главни рачун је у данашњој седници месног позоришног одбора прегледан, са дневником и прилозима испоређен и за са свим ваљан и исправан нађен.

Из седнице месног одбора у В. Кикинди 13. (25.) јануара 1891. год.

Љубомир Лошић, с. р., Др. Ранко Гранић, с. р.,
перовођа. председник.

Миша Пачу, с. р.,
потпред.

НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ У ЗАГРЕБУ.

(*Последња љубав.*) 26. фебруара о. г. приказала се на загребачкој позорници први пут: „Последња љубав,“ позоришна игра у 5 чинова, коју је написао мађарски писац Људевит Доци. О тој представи пише „Vienac“ ово: „Веле да је Доци једини од мађарских драматика до селе успео на страшним позорницама — немачким, што баш много не значи, јер је познато, да онде влада суша добрих драма, па се кадкада и којешта приказује. Али та се драма — уверавају други — као и друга с насисом: „Пољубац,“ од истог писца — глумила и у бечком дворском позоришту, где је уз вешту игру глумаца прилично успела. И то је слаба препорука, јер не ће бити непознато, да и у том — узорном — позоришту кадкада пропадају знамените и ваљане драме, као н. пр. Гогољев „Ревизор,“ док се други често ништави драмски производи по више година глуме. Нас може та драма по највише с тога занимати, што се слави као једно од најбољих драмских дела страног писца, кога његови земљаци и неки туђинци држе може бити за првога и највећег савременог драматика у његовој нацији. Пуни очекивања пођосмо, да први пут слушамо и гледамо „Последњу љубав,“ али морамо признати, да смо глумиште оставили — разочарани, јер то једно од најбољих дела прослављеног писца у језгри је својој драмски nonsens, а уједно и тврдо уверени, да није све злато, што на немачкој позорници сја и успева. Да искрено кажемо, ова се драма не може одржати пред строгим судом естетике, ни етике, ни логике. У радњи нема правог јединства ни целине, јер колико има чинова, толико има и одељних радња без ускога унутарњег савеза, те гледалац узалуд тражи душевни мост, који би спајао поједине чинове. Читава се драма приказује као низ слабо вероватних и романтичних призора без икаквога дубљег смисла. Не тајимо, да има у њима ефекта и оштрих спорова, али све је то исхитрено, неприродно, а већином од другог позајмљено. Кад би нас когод запитало, којој категорији драмских дела припада овај производ нашла бисмо се у немалој неприлици, јер то није налик ни на фантастичну комедију Шекспирову, ни на трагикомичну драму шпањолских драматика, ни на хисторијску комедију Скрибову или карактерну комедију Молијерову, него је од свачега по нешто, прави драмски *mixtum compositum* без правог значаја и стила.

Таквој радњи сасвим пристају нестални и недоследни карактери, као што су Апор и Марија, или нејасни и романтични, као Катарина и Чеко, који некако чудним начином долазе из Италије у Вишеград на двор краља Људевита.

У раду и владању њихову не опажа се доследност или какво етичко начело. Тренутна страст управља њиховом радњом. Како се лица не боре за какву идеју, већ за особе, ко ће се наине с киме венчати, са свим је природно, да се цела драма не окреће око какве опште ваљане основне мисли, већ се све некако губи у пунте и бомбастичне фразе и ефектне тираде. Мотиве и разлоге замењује — поплава сувишних речи, управо „Много вике ни за што.“ А та лица тако су млака и јегуљаста, нејасна и нестална, да узалуд тражиш у њима израз опште људских бића и карактера. А к томе треба да додамо, да већина њих ужива говорећи неслане и простачке шале, које можда пристају у какав закутни циркус а ниошто пред угледно и избражено опћинство. Све нас ово наводи на мисао, да је писац можда сковао и стварао своје дело у духу и смислу недељних „Spectakeldrama“.

ПОЗОРИШТЕ.

(*Лабишев позоришне игре.*) Осамдесетгодишњи писац француски Ернесто Легуве издао је и опет нову књигу својих успомена с насисом: „Fleurs d' hiver — fruits d' hiver,“ (Зимње цвеће — зимњи плод.) Као што је познато, био је Легуве много година веран сарадник генијалног Лабиша и већи део књиге његове посвећен је успомена тога реткога дара писца шаљивих игара. Неке цртице веома су занимљиве. Легуве приповеда, да је Лабиш написао до три стогодине комада, али ни један без сарадника, а то за то, јер никад није хтео да преиначи или да дотера своје драме, кад их је већ једном написао. Ваљаних улога за женске у опште није умео створити, али за то је био пун досетака и пун здравога и пријатнога хумора. Позоришне игре своје тако је мало ценио, да их није ни држао за уметничка дела. Писао је тек за своју забаву. Кад су га изабрали за члана академији, јако се чудео томе, јер му никако није ишло у главу да он дође у ред „бесмртника.“ У обичном животу био је весељак на гласу и права добричина.

(*Словенско позориште у Љубљани.*) 6. јануара о. г. певала се на позорници наше браће Словенаца у Љубљани „Месечница“, комична оперета познатог компонисте Ивана пл. Зајца. „Љубљански Звон“ пише да се оперета јако допала, па је већ седам пута певана на велико задовољство публике, која је гласним признањем одликовала многа поједина места те заиста лепих мелодија пуне оперете.

Издаје управа српског народног позоришта.